

Olvasson többet, mert kinyílik a világ” Beszélgetés Dr. Herczegh Anitával a Sándor-palotában könyvről, olvasásról

2014 februárjában tudtuk meg, hogy március 25-én utazunk a Sándor-palotába, riportot készíteni dr. Herczegh Anitával, a köztársasági elnök feleségével könyvekről, olvasásról. Izgatottan készültünk az útra, a találkozásra, hiszen csak kevés diáknak adatik meg egy ilyen komoly és hatalmas feladat véghezvitele.

Az Ön édesapja Herczegh Géza nemzetközileg is ismert jogtudós volt. Volt-e arra ideje, hogy olvasson Önnek, vagy pedig az édesanyjától hallotta az első meséket?

Volt ideje édesapámnak, igen. Emlékszem, hogy a bátyámmal együtt mind a kettőnknek mesélt. Kedvencem volt - ma már lehet, hogy a fiatalok nem ismerik - a Sicc-sorozat. Verses mesékből állt, és némelyiket olyan sokszor hallottuk, hogy már kívülről idéztünk néhány részletet belőlük. Mi elég korán megtanultunk olvasni, úgyhogy volt olyan időszak, amikor párhuzamosan hallgattuk a mesét, és mi magunk is olvastuk.

A nagyszülei meséltek Önnek?

A nagymamáim hamar meghaltak. Viszont volt egy dédmamám, aki nekem a nagymamámnak számított, úgy is szólítottam, hogy nagymama. Ő szerencsére sokáig velünk élt s nagyon sokat mesélt nekünk. Emlékszem, volt úgy, hogy átjöttek a barátaink, körbeültük őt, s mindig azt kérték tőle, hogy meséljen a Nyúl úrfi kalandjaiból.

Ön diákkorában szerette a kötelező olvasmányokat? Hogyan viszonyult hozzájuk?

Én nagyon sokat olvasó gyerek voltam, bár elég sokáig csak meséket vettem a kezembe. A szüleim aggódtak, hogy jó lenne valami komolyabbat is olvasnom, de szinte egész alsó tagozatos koromban csak meséket olvastam. Aztán persze átváltottam a pöttyös könyvekre, majd megismerkedtem Verne és Jókai műveivel is. Szerettem a kötelezőket is, bár amikor az embernek kötelezőként el kell olvasni Jókait vagy akár A Pál utcai fiúkat, még nem biztos, hogy olyan érett, hogy ugyanúgy értse, mint majd később, felnőttként. Azt akarom ezzel mondani, hogy ezeket a könyveket szerintem legalább kétszer el kell olvasni. Egyszer kamaszként és egyszer felnőttként. Például emlékszem, A kőszívű ember fiaiban engem először a szerelmi szál, a farkaskaland és a történések érdekeltek. A tájleíró részeket vagy a jellemrajzokat, amik a regény szépségét adják felnőttkorban, akkor felületesen olvastam el, hogy túl legyen rajta. Amikor huszon-, harmincévesen újra elolvastam az alkotást, akkor egészen más részeket tetszettek benne, mint annak idején kamaszként.

Ön mire asszociál, ha azt hallja: könyv - könyvtár - olvasás?

Nagyon sokat olvasó család voltunk: mondhatom azt, hogy könyvtárunk volt otthon. Tehát minden kötelezőt megtaláltam otthon, nem kellett könyvtárba mennem, csak később,

egyetemista koromban, a vizsgaidőszak idején. Emlékszem olyan történetekre is, hogy kórházba kerültem térdműtét vagy baleset miatt, és napokig ott kellett lennem. Mindenki engem sajnált, hogy milyen szörnyű nekem, s én nem mertem bevallani, hogy igazából nagyon is élveztem, hogy öt napig semmi más dolgom nem volt, mint olvasni.

Van-e kedvenc írója, költője?

Persze, van, de szerintem ez is az életkorral változik. Nyilván tizen-huszonévesen az embernek más a kedvenc írója, költője, mint ma. Ezért inkább azt mondanám, hogy korszakaim vannak. Kamaszként volt Verne Gyula-korszakom, és egy idő után már alig találtam olyan művet tőle, amit még nem olvastam. Természetesen vannak olyanok, akik hosszú ideje közel állnak a szívemhez: például Kosztolányit időről időre előveszem, akár a verseit, akár a regényeit. Ha visszaidézem az utoljára vagy mostanában olvasott könyveket, akkor viszont érdekes módon csupa női író jut eszembe. Az elmúlt években nagyon sokat olvastam Szabó Magdától, Jókai Annától, Ljudmila Ulickajától, vagy hogy egészen új könyveket mondjak, Tóth Krisztina novellásköteteit.

Emlékszik esetleg olyan olvasmányra vagy idézetre, amit gyermek-, esetleg diákkorában olvasott, és a mai napig jelentős az Ön számára?

Ami most leginkább az eszembe jut - apámnak a kedvence volt -, Tamási Áron gondolata: „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne”. Édesapámnak ez az üzenet azért volt nagyon fontos - de lehet, hogy én magyarázom bele -, mert a Felvidéken született, a mai Szlovákia területén. Az élet úgy hozta, hogy neki máshol kellett megtalálnia az otthonát. Évekig nem is ment vissza a szülőföldjére, de mindig fontos volt számára. Nálunk a családban Tamási Áron idézett sora érezhetően fontos és a jelent folyamatosan meghatározó idézet.

Önt a jogi pályára a humán tudományok, a kultúra és a történelem vonzották. Volt-e ereje, lehetősége az egyetemi tanulmányok során a szakmai olvasmányokon kívül olvasni?

Igen. Emlékszem, egyetemista koromban abszolút meghatározó volt, hogy már lehetett szamizdatokhoz - illegális kiadványokhoz - hozzájutni. Akkoriban olvastam Orwell 1984-ét vagy Szolzsenyicin műveit, az ötvenes évekről, a sztálinizmusról szóló nem hivatalos könyveket. A könyvespolcomon még most is találtam néhány könyvet újságpapírba kötve. Azért volt rajta a könyvön az újságpapír borítás, hogy a metrón utazva ne lehessen látni, mit olvasok. Egyetemista koromban ezek voltak a meghatározó olvasmányok. De később is volt időm olvasni. Az, hogy valaki bíróként dolgozik, még nem jelenti azt, hogy nem olvas szépirodalmat, regényt, vagy könnyedebb irodalmat.

Járt már olyan helyén a világnak, amiről korábban egy regényben olvasott? És ha igen, akkor felelevenedtek az olvasottak?

Legutóbb Skóciában. Eszembe jutottak a skót felföldről szóló regények. De én inkább megfordítanám a kérdést: ha valahol külföldön járok, eszembe jutnak könyvek, és szeretek utólag olvasni a látottakról. Miután Rómában voltunk, például Sienkiewicz Quo vadis című regényét olvastam el. Olyan könyvet kerestem, amely kapcsolódik a korhoz, korszakhoz, a városhoz, amelyben jártam.

Őn beszél német, angol és francia nyelven. Olvas-e - vagy olvasott-e - idegen nyelvű könyveket az eredeti nyelvükön?

Én németül tudok a mai napig a legjobban, mert német két tanítási nyelvű osztályban végeztem, ahol történelem, földrajz, a világnézetünk alapjai nevű tantárgy és német irodalom óránk volt német nyelven, 13 óra egy héten. Így németül tudok eredeti szövegeket olvasni. Például Stefan Zweiget. Most olvasom a Maria Stuartot. Kamasz koromban, amikor gimnazisták voltunk, még a rendszerváltás előtt, nem lehetett idegen nyelvű tévét nézni, nem voltak foghatók a német csatornák. Maradt a történelemóra, földrajzóra, Goethe, Schiller, Heine. Nyilván ez nem az a szint, amiből a hétköznapi beszélt nyelvet megtanulja az ember. A sváb osztálytársaim hozzájutottak az NSZK-ból, a - mondjuk úgy - német ponyvairodalomhoz (Romana, Julia könyvek stb.). Kamaszként faltuk a műveket, mert sikerélményt adott, hogy eredeti nyelven olvastuk a könyveket. Az irodalmi színvonalukat ne boncolgassuk, mert az nem volt, viszont a beszélt nyelv szókincséből rengeteget tanultunk. Fontosnak tartom, hogy amit lehet, eredeti nyelven olvassunk. Akkor az ember fokozatosan, hosszú idő után eljut például Stefan Zweigig. Angolból középfokú nyelvvizsgám van, leginkább krimiket szoktam olvasni ezen a nyelven. Nem biztos, hogy az irodalmi művekhez elég a nyelvtudásom. Franciául pedig még kevésbé tudok, úgyhogy ezen a nyelven csupán újságokat szoktam olvasni.

Ha a barátaival találkozik, szóba kerülnek-e a könyvek, olvasmányélmények?

Sokszor ajánlunk egymásnak könyvet, nagyjából egyezik is az ízlésünk. A mai irodalmat, az újonnan megjelenő könyveket szeretem. Jobban bízom a barátnőim ajánlásában, mint a könyvek fülszövegén levő ismertetőkből, mert nyilván minden kiadvány ajánlja magát. Ha valamelyik barátnőm olvasta a könyvet, akkor megbízom az ítéletében. Én is ajánlok olvasmányokat nekik, és ők is nekem.

A férjével vagy a gyermekeivel szoktak könyvekről, olvasmányélményekről beszélgetni?

Karácsonykor mindig veszünk, kapunk könyveket, úgyhogy utána megbeszéljük a mindkettőnk által elolvasott könyvet, de például mindig is elolvastam a gyerekeim könyveit, ahogy kamaszodtak. Minden Harry Pottert elolvastam, mert annyira téma volt, és muszáj volt ismerni az eseménysort ahhoz, hogy tudjam, őket mi érdekli, miről beszélnek, mi az, amire „rá vannak éppen kattantva”.

Hogyan neveli a gyerekeit a könyvek szeretetére, az olvasásra?

Nálunk nem nagyon van bekapcsolva a tévé, egyáltalán nem nézzük, nincs is időnk rá. Egyik gyerekemnél sem okozott problémát a többieket foglalkoztató, éppen aktuális sorozatról vagy bármilyen más műsorról való lemaradás. Inkább filmet nézünk együtt, közösen DVD-n. Szerintem, ami a gyerekeket befolyásolni tudja, az a példa. Ha azt látják, hogy este leülünk és olvasunk, akkor ők is átveszik ezt. Ha be van kapcsolva a tévé, akkor mindenki óhatatlanul leül, és elkezdi bambulni azt, ami jön belőle. Nem jó, ha a mindennapok részévé válik az esti tévézés. Mi most a Harry Potter-korszakot éljük, de például az általános iskola első három évét Brüsszelben végezte a lányom, így először francia nyelven kezdett történeteket olvasni. Rengeteg francia nyelvű mesekönyve van még most is, és időnként elő is veszi őket.

Szokott-e évek múlva irodalmi alkotásokat újraolvasni?

Én nagyon-nagyon sok könyvet olvastam el kétszer, háromszor. Pontosan azért, mert ahogy mondtam, akár egy Jókai-művet is egész másként olvas az ember kamaszként vagy most, idősebb fejjel. Az a fontos, hogy a könyvet jókor találja meg az ember, vagy a könyv jókor találjon meg. Például Dosztojevszkijt nem lehet akárhány évesen elolvasni, ahhoz kell a felnőtt ember érettsége. Bulgakov Mester és Margaritájához kell a háttérismeret, hogy az ember értse a könyvet. Vannak kedvenceim, amiket többször is elolvasok. Jókai Anna Ne féljetelek! című könyve is ilyen. Nyaranta rendszeresen klasszikusok vannak nálam, például a Tüskevár, a Téli berek Fekete Istvántól. Nem is tudom, hányszor olvastam már őket. Kamasz koromban minden nyáron valamelyiket legalább egyszer elolvasom.

Mi a véleménye a mai fiatalság olvasási szokásairól? Hiszen - azt mondják - egyre kevesebbet olvasunk.

Szerencsére elég sok gyereket ismerek. Osztálytársakat is, a gyerekeim barátait (tehát most nem feltétlenül a saját gyerekeimről beszélek), akik szeretnek olvasni, sőt egyik-másik kimondottan könyvmoly. Úgy kell kicsavarni a kezükből a könyvet. Nem tudok országos statisztikákat, de igenis tudok arról, hogy a gyerekek szeretnek olvasni. Én egyébként azon a véleményen vagyok, hogy majdnem mindegy, hogy mit, csak olvasson a gyerek. Aztán majd egy idő után megtanulja, megérti, hogy mi az, ami igazán fontos.

A protokolláris feladatain túl jut-e ideje olvasni saját kedvtelésből?

Kevesebb, mint amennyit szeretnék. Akinek munkahelye van, annak kevesebb idő jut olvasásra, mint amennyit szeretne. Délutánonként, esténként, amikor a gyerekekkel vagyok, sokszor beszélgetünk vagy esti kulturális előadásra megyünk. Most kezdődik a Budapesti Tavasz Fesztivál, majdnem minden estéremre jut majd egy kulturális program. Helyette lehetne nyilván olvasni is, de az ember ilyenkor nem mérlegel. A kedvenc időszakom a karácsony és a szilveszter közötti hét, amikor igyekszem szabaddá tenni magam és egy hétig majdnem folyamatosan olvasok. Főzni már nem kell, mert annyit főztem karácsonykor, hogy még marad, vagy vendégségbe megyünk. Általában karácsonykor új könyvek kerülnek a karácsonyfa alá, így van miből válogatni.

Említette, hogy klasszikus irodalmat sokat olvasott. A kortárs irodalmat is kedveli?

Igen, ahogy korábban már említettem, Ljudmila Ulickáját vagy Tóth Krisztinát kedvelem, de a választás hangulattól és időtől függő. Tehát ha csak egy novellára van időm, akkor egy novelláskötetet veszek elő. Egy kicsit türelmetlen olvasó vagyok. Ha elkezdek egy könyvet, akkor hajlamos vagyok mást elhanyagolni. Ezért egy vastagabb kötetet csak akkor veszek elő, amikor látom, hogy lesz időm befejezni azt.

Beszélgetésünk zárásaként megtenné, hogy befejezi ezt a mondatot: „Olvass többet, mert...”

...mert kinyílik a világ. Az ismeretlen tájakat, új kultúrákat, más emberek sorsát televízión és mozin keresztül is megismerhetjük, de a könyv, az valahogy más. Ha filmet nézünk, akkor készen kapjuk a karaktereket, az arcokat, a mimikát, úgy, ahogy a rendező kitalálja. A könyvnél ugyanezt mi magunk képzeljük el, és az jobban a sajátunk. Így értem, hogy kinyílik a világ.

Az interjú után még hosszan beszélgettünk: szóba került az éppen aznap zajló Olvass többet! nemzetközi irodalmi vetélkedő története is. Herczegh Anita többször hangsúlyozta, hogy az olvasás az egyik leghasznosabb, műveltséget gyarapító időtöltés, és bátorított bennünket arra, hogy olvasó emberek legyünk. A beszélgetés végén

készítettünk néhány közös fényképet, majd elbúcsúztunk. Nagyon kedves és közvetlen embert ismerhettünk meg a személyében. Emlékezetes marad számunkra a vele való találkozás. Dr. Herczegh Anita jóvoltából a beszélgetés után körülnézhettünk a Sándor-palotában a palota főmérnökének szakszerű idegenvezetésével. Neki ezúton is köszönjük közreműködését.

*A riportot Hegyi Tamara 9.A és Terdik Krisztina 9.KNy osztályos tanulók készítették
2014. március 25-én*